

Studentenparticipatie als een strategie om leiderschapskwaliteiten te ontwikkelen

De Cleyn Siem, Depaepe Yasmien, Dhaese Siska, Van de Caveye Inge, De Maeseneer Jan
Faculteit Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen, UGent, Gent, België

Abstract

België is een van de weinige landen ter wereld waar de graad van studentenparticipatie in de opleiding geneeskunde zo hoog ligt. In deze studie gaan we na in hoeverre de studentenparticipatie kan bijdragen aan het ontwikkelen van leiderskwaliteiten die van belang zijn voor een arts. Studentenvertegenwoordigers uit de opleiding geneeskunde aan de Vlaamse universiteiten werden een vragenlijst voorgelegd.

Uit de vragenlijst blijkt dat bepaalde competenties aangeleerd worden dankzij het engagement van de student. Deze vaardigheden kunnen bijdragen tot een goede ontwikkeling van een arts die kan inspelen op de noden van de maatschappij.

Trefwoorden: Studentenparticipatie, transformatieve learning, leiderschap

Achtergrond

Het Lancet rapport van Frenk et al. (1) uit 2010 stelt een transformatie van het medisch onderwijs voor om te kunnen voldoen aan de noden van onze maatschappij. Ons gezondheidszorgsysteem staat immers continu onder druk van veranderende omgevingsfactoren, demografische of epidemiologische factoren.

In de aanbeveling van Lancet staat 'Transformative Learning' centraal in de reorganisatie van het medisch curriculum. Het belangrijkste doel van deze strategie is studenten ook op te leiden tot 'change agents' met een 'act local, think global' visie. Op deze manier worden studenten opgeleid tot artsen die de noden van het gezondheidszorg systeem herkennen en in staat zijn om daar adequaat op in te spelen. Daarom is het belangrijk dat het 'global health topic' aan bod komt tijdens de studie en dat studenten tijdens hun opleiding leiderschapskwaliteiten aangeleerd krijgen (transformational leadership). Er is echter nog geen strategie uitgewerkt om deze leiderschapskwaliteiten bij studenten optimaal te laten ontwikkelen.

Opzet van de studie

Een eerste, verkennende studie werd opgezet voor de studenten uit de Studenten Werkgroep Opleiding (SWOP) van de opleiding geneeskunde aan de Universiteit Gent (2), waaraan 52 studenten uit SWOP deelnamen. De vragenlijst bevatte 20 vragen die peilen naar de relatie tussen actieve studentenparticipatie en het ontwikkelen van leiderschapskwaliteiten. Uit de resultaten konden we concluderen dat SWOP-studenten kwaliteiten bezitten zoals 'ethical decision-making', probleemoplossend denken, actieve participatie in het design van het medisch curriculum en communicatie met de studenten onderling om tot een gezamenlijk standpunt te komen dankzij actieve participatie binnen de Studenten Werkgroep.

Bij deze tweede studie onderwerpen we een meer uitgebreide groep studenten, die actief deelnemen aan studentenvertegenwoordiging uit drie Vlaamse opleidingen geneeskunde, aan bovengenoemde vragenlijst. We bekijken in welke mate studentenparticipatie ook in andere opleidingen uit Vlaanderen bijdraagt aan het ontwikkelen van leiderschapskwaliteiten.

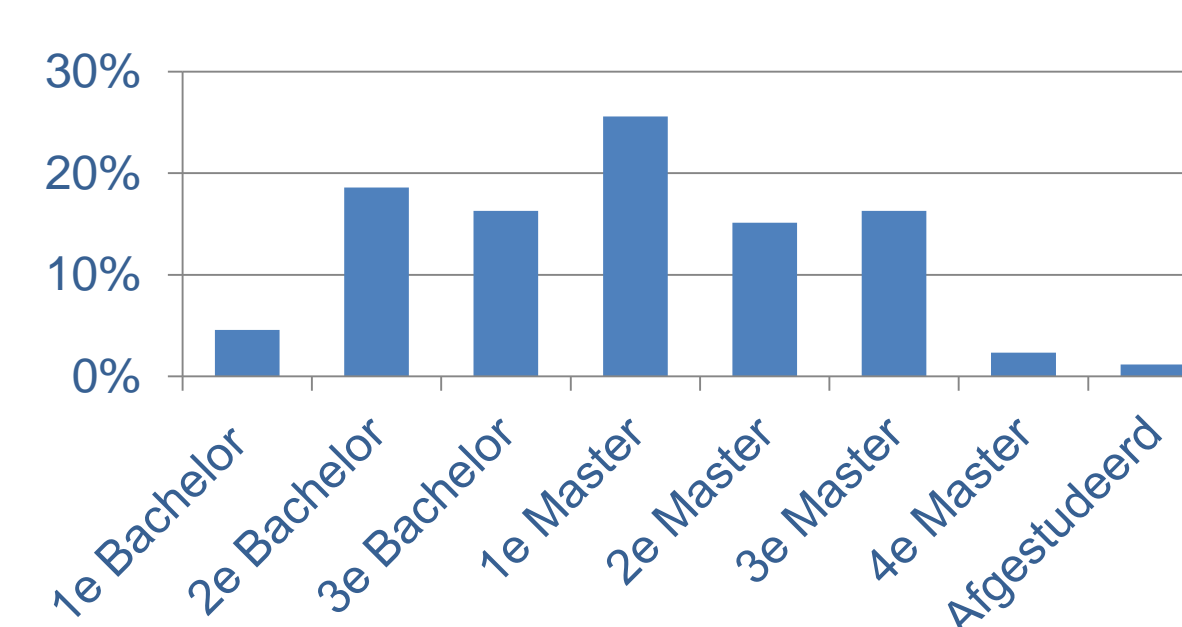
Resultaten

In totaal namen 86 studenten uit drie verschillende Vlaamse universiteiten, nl. uit Universiteit Antwerpen, Universiteit Gent en Katholieke Universiteit Leuven, deel aan de enquête.

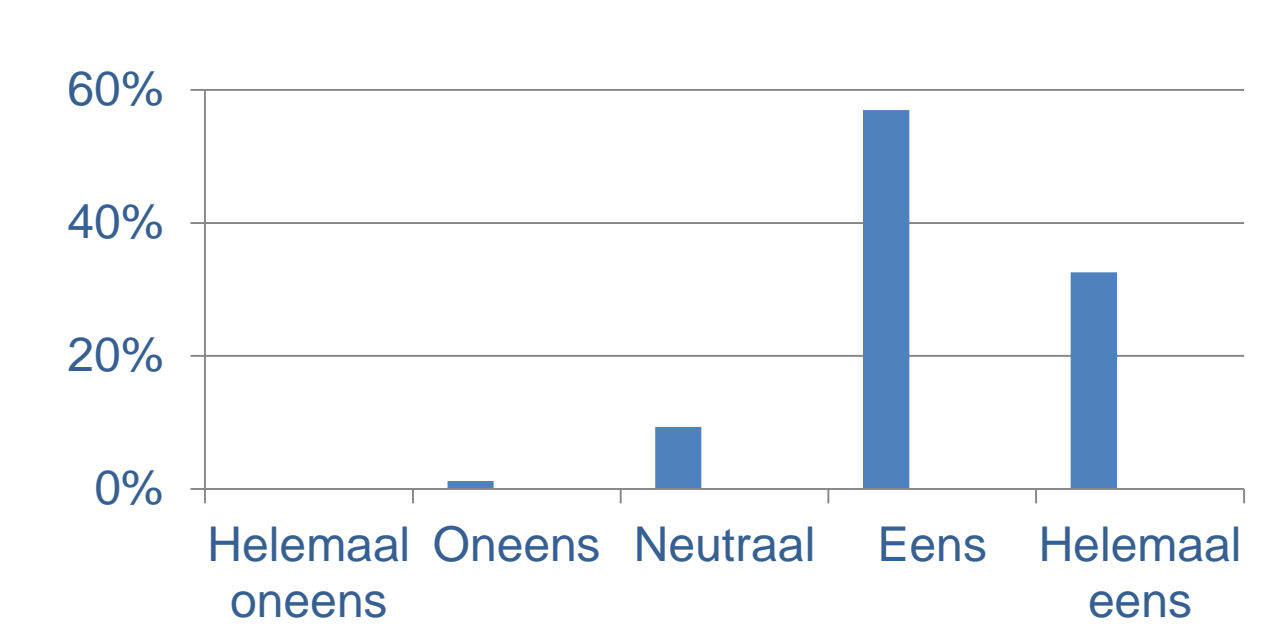
Ongeveer een derde van de deelnemers is lid van de studentenvertegenwoordiging binnen de opleiding. Dit engagement gaan ze aan om zeer diverse redenen zoals bijzondere interesse voor het onderwerp, nieuwe vriendschappen ontwikkelen, mogelijkheid tot zelfontplooiing of een bijdrage willen leveren aan de opleiding.

Van alle ondervraagden is respectievelijk 50% en 45% het eens en helemaal eens met de stelling dat een arts de opdracht heeft om na te denken over hoe de zorgverlening voortdurend kan verbeterd worden. Het is bovendien zo dat 90% vindt dat een arts initiatieven moet nemen om de kwaliteit van de zorg te verbeteren. Een vierde van de deelnemers kan ook effectief kritisch reflecteren over de organisatie van de gezondheidszorg.

Grafiek 1: In welk opleidingsjaar geneeskunde zit de student?

Stelling: Een arts moet initiatieven nemen om de kwaliteit van de gezondheidszorg te verbeteren

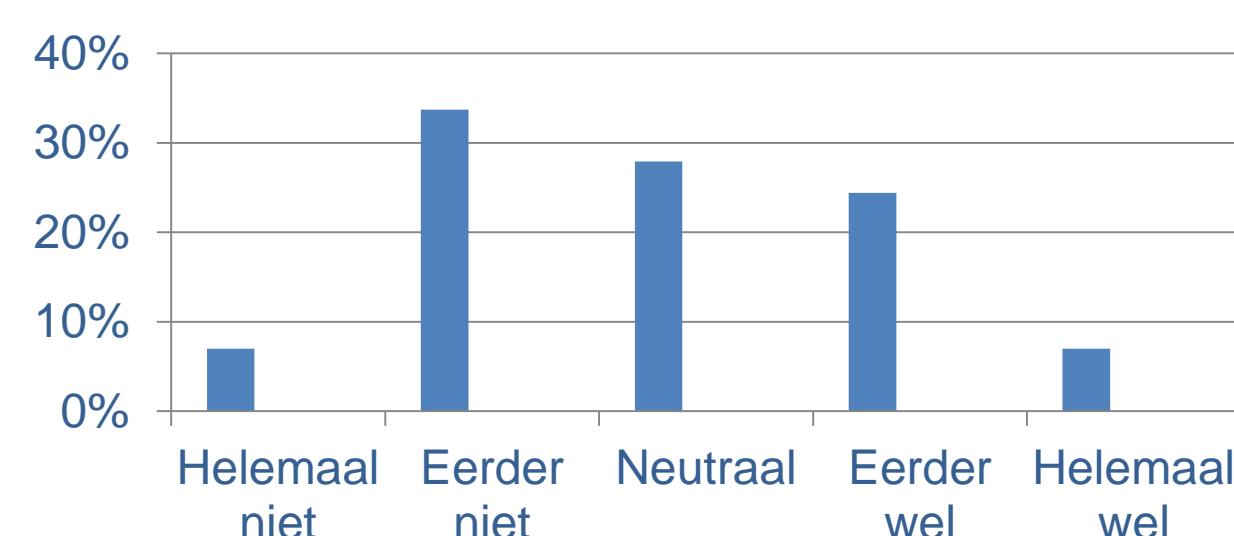

Het verschil tussen grafiek 2 en 3 kan verklaard worden door het feit dat het bij de tweede grafiek specifiek om studentenvertegenwoordigers gaat.

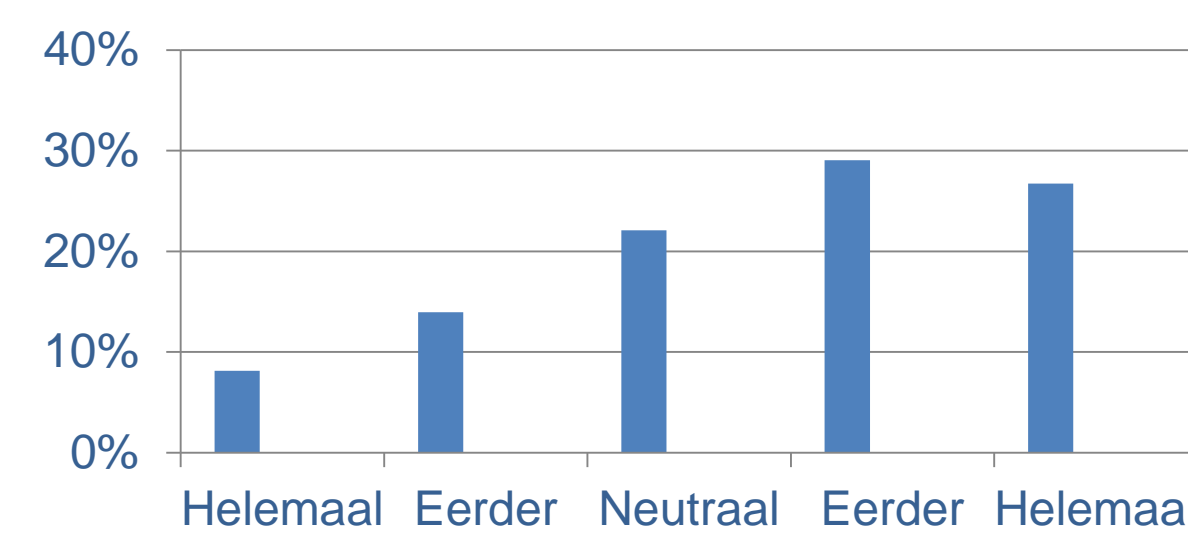
Over het algemeen geeft 71% van de studenten aan dat zij informatie kunnen zoeken, analyseren en synthetiseren met het oog op het nemen van een beslissing dankzij hun opleiding of engagement. Ongeveer de helft van hen kan deze bekomen informatie op een creatieve manier inzetten bij het zoeken naar een oplossing.

Meer dan de helft van de ondervraagden kunnen het team waartoe ze behoren, begeleiden en ondersteunen. Daarnaast zien we ook dat de studenten de standpunten van de groep waartoe ze behoren kunnen verdedigen en compromissen kunnen voorstellen bij verschillen van mening in de groep dankzij hun participatie.

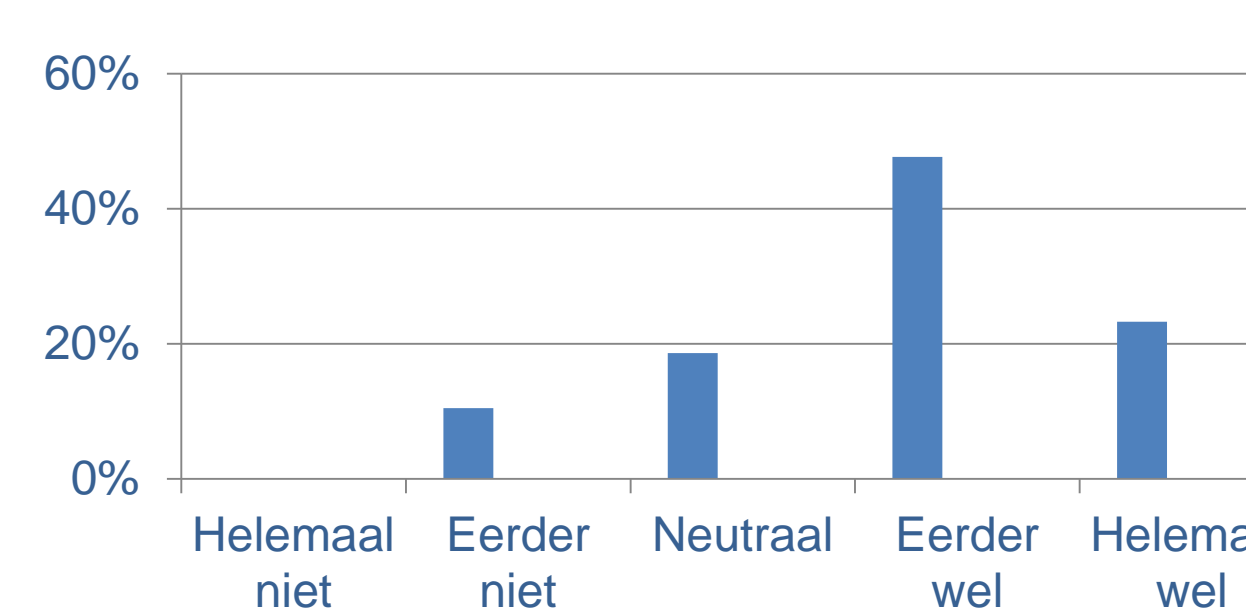
Grafiek 2: In hoeverre kan men voorstellen formuleren om de zorgverlening te verbeteren?

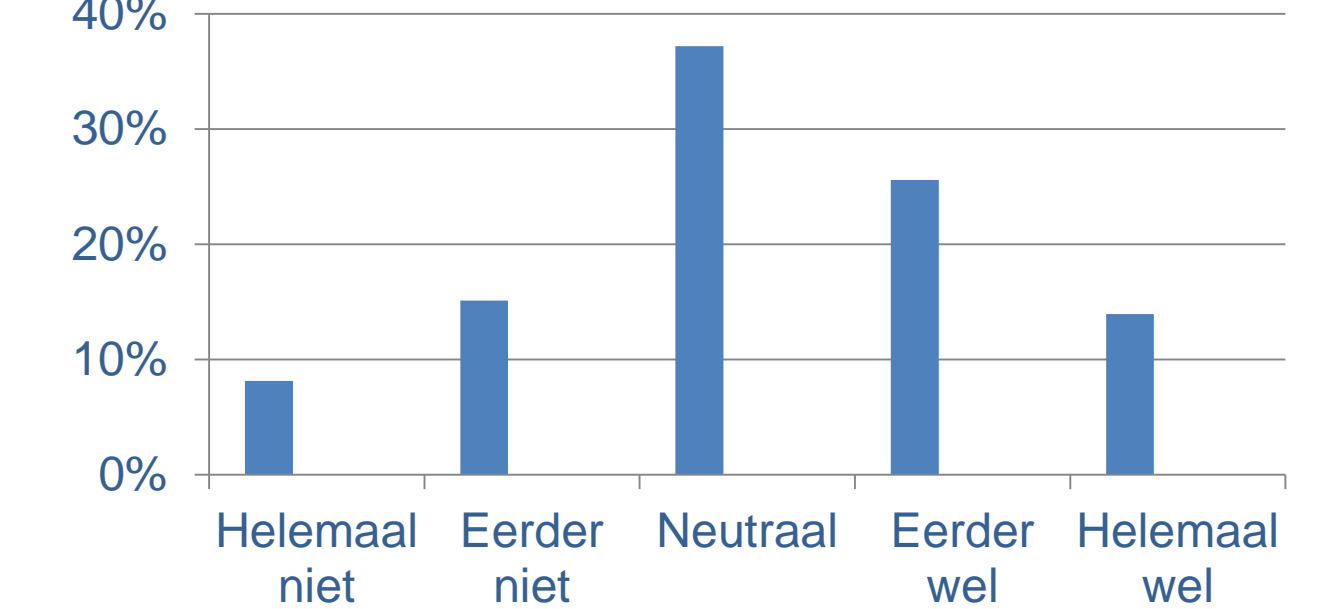
Grafiek 3: In hoeverre kan men voorstellen formuleren om de opleiding te verbeteren?

Grafiek 4: In hoeverre kan men op een ethische en verantwoorde manier omgaan met beslissingen?

Grafiek 5: In hoeverre kan men voorstellen van de groep waartoe ze behoren, bundelen in actieplan?

De studenten kunnen op een ethische en verantwoorde manier omgaan met beslissingen en kunnen bovendien ook omgaan met onzekerheid bij het nemen van een beslissing. Dit wordt namelijk aangeleerd tijdens de opleiding als arts.

Wat vooral blijkt uit deze studie, is dat men dankzij het engagement zeer duidelijk leert hoe men een huidig probleem effectief kan aanpakken.

De meerderheid van de studenten geeft aan dat zij de vaardigheid "de voorstellen van een groep waartoe zij behoren, bundelen tot een actieplan" niet zozeer aangeleerd hebben door hun opleiding of engagement. Een mogelijke verklaring hiervoor kan zijn dat men als studentenvertegenwoordiger niet specifiek wordt opgeleid om deze taak te volbrengen.

Discussie

Tot nu toe is er nog geen vergelijkende studie gebeurd tussen de verschillende Vlaamse opleidingen onderling. Indien er een belangrijk verschil bestaat in het ontwikkelen van dergelijke kwaliteiten dankzij studentenvertegenwoordiging, is het namelijk opportuun om uit te diepen waarom dit verschil bestaat. Dit zou bijvoorbeeld kunnen verklaard worden door de interne structuur van de studentenvertegenwoordiging en de participatiegraad van studenten uit de opleiding aan studentenvertegenwoordiging. In de toekomst dient hier verder op ingegaan te worden. Op die manier kunnen de verschillende universiteiten van elkaar leren wat zij kunnen doen om deze competenties optimaal te ontwikkelen.

Maar worden leiderschapsvaardigheden echt aangeleerd door actieve studentenparticipatie, of zijn studenten die actief participeren al 'natuurlijke leiders' op zich, waarbij hun kwaliteiten verder aangescherpt worden dankzij actieve participatie in de Studenten Werkgroep?

Dit kan in de toekomst in een verdiepende en meer uitgebreide studie uitgewerkt worden.

Conclusie

De meerderheid van de studenten staat erg positief tegenover het feit dat een arts een leidende rol kan spelen in de verbetering van de organisatie van de gezondheidszorg. Daarnaast ervaren de studenten dat men verschillende mogelijkheden heeft om structuren te veranderen en deze worden ook effectief gebruikt. Men stelt zich echter wel nog de vraag in hoeverre men dan uiteindelijk een invloed kan uitoefenen op de organisatie van de gezondheidszorg.

De student krijgt het gevoel dat de energie die men in de studentenvertegenwoordiging steekt wel degelijk een meerwaarde geeft aan zijn ontwikkeling tot arts. Dit blijkt in de praktijk helaas vaak beperkt tot het onderwijs zelf en wordt dit niet doorgetrokken tot in de professionele carrière.

Wanneer we kijken naar de relatie tussen het ontwikkelen van specifieke vaardigheden en het al dan niet betrokken zijn bij de studentenvertegenwoordiging is het verband niet altijd even duidelijk. Bij bepaalde competenties is de correlatie onweerlegbaar, zoals bij het kunnen aanpakken van een huidig probleem, terwijl het bij andere niet duidelijk is of de bekwaamheid verworven wordt tijdens de algemene opleiding of specifiek dankzij de studentenvertegenwoordiging.

Referenties

1. Frenk J, Chen L, Bhutta ZA, Cohen J, Crisp N, Evans T, et al. Health professionals for a new century: transforming education to strengthen health systems in an interdependent world. Lancet. 2010 Dec;376(9756):1923-58. PubMed PMID: WOS:000285439800034. English.
2. De Maeseneer J, Dhaese S., Van de Caveye I., Vergauwe B., Bogaert S. Student participation as a strategy for leadership training and becoming change agents. Global Forum on Innovation in Health Professional Education; Washington 2013.